

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**Tabiat Tarihi
Müzesi Şube
Müdürlüğü**

**2009 Yılı İlk Altı
Aylık Faaliyet
Raporu**

Temmuz 2009

I- FAALİYETLERE İLİŞKİN BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

I-B-Performans Bilgileri

I-B-1. Faaliyet ve Proje Bilgileri

“Tabiat Tarihi Müzesi Mineral, Kayaç ve Fosil Koleksiyonunun Zenginleştirilmesi Projesi “

Tabiat Tarihi Müzesi teknik elemanlarının yürüttüğü 2009-08-16.01-2 no’lu “Tabiat Tarihi Müzesi, Mineral, Kayaç ve Fosil Koleksiyonunun Zenginleştirilmesi” Projesinin amacı; Türkiye’nin yeni fosil yatakları ve değişik kaynak gruplarının kazandırılması için ihbar edilen sahalara gidilecek, proje oluşturmak amacıyla yeni arazi sahaları belirlenecek, bu çalışmalarda örnek toplanarak, müzemizde eksik olan fosiller ve mineraller temin edilerek zenginleştirmeye gidilecektir.

MTA Genel Müdürlüğü Tabiat Tarihi Müzesi’nde mineraller, kayaçlar ve fosil örnekleri, bilimsel ve eğitsel düzenlemeler halinde sergilenmektedir. Önemli örnekler arşivlerde saklanmakta, gerektiğinde bilimsel çalışmalarda kullanılmaktadır. Bu nedenle gerek sergilenmek, gerekse eğitime de destek amaçlı birçok örneğe ihtiyaç duyulmaktadır.

2009 yılı arazi çalışmaları 27 Haziran tarihinde Gökçeada başlamıştır. Bölgede yapılan araştırmalarda çalışmalar devam etmektedir.

Bölge’de bugüne kadar birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen, ülkemizde henüz çalışılmaya başlanılan (2004 yılından bu yana) iz fosilleri açısından ilk kez değerlendirilmiştir. Özellikle paleocoğrafik ve Paleortamsal yorumlar ile ilgili konuların aydınlatılmasında yukarıda sözü edilen (iz fosiller, nannofosil- Planktonik foraminifera) fosillerin önemi büyüktür. Bu amaçla 2008 yılı içerisinde Gökçeada-Bozcaada arazi çalışmasında, araziden derlenen örnekler müzemize kazandırılarak oldukça yararlı sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçların tam olarak açıklanabilmesi ve çalışmanın tamamlanabilmesi için eksik kalan lokasyonların çalışılması ve buralardan yeni örneklerin derlenmesi gerekmektedir. Yapılan çalışma sonucu inceleme sahasında; *Helminthorhaphe Japonica*, *Paleodictyon majus*, *P. Strozzi*, *Megagraption irregulare*, *M. submontanum*, *Scolicia strozzii*, *cf. Bergaueria isp.*, *Ophiomorpha annulata*, *Ophiomorpha rudis*, *Zoophycos isp*; *Haloppoa isp*; *Rutichnus isp*; *Nereites isp*; *Scolicia prisca*, *S. Vertebralis*, *Cardioichnus isp*; *Zoophycos isp*; *Chontrites intricatus* ve *Phycosiphon incertum* oluşan iz fosilleri tanımlanmıştır.

Ayrıca Adana-Karaisalı çevresinde 5 günlük, Mardin-Derik civarında 8 günlük ve Ankara çevresinde yapılan günü birlik arazi çalışmalarında toplanan örnekler müzemize kazandırılmıştır.

“Geçmişten Günümüze Anadolu Madenciliği (Jeo-Arkeoloji) Projesi”

Anadolu'nun maden yatakları açısından çok zengin oluşu, tarih boyunca buraya yerleşen insanların madenlere kolayca ulaşmasını sağlamıştır.

Bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucunda eski yeraltı maden işletmelerinden çok azı tarihlendirilmiş, bu işletmelerin sağlıklı bir envanteri oluşturulamamıştır. Türkiye’de eski dönemlerden kalma, görünür birçok cüraf birikimi vardır. Bunların incelenmesi ve henüz ulaşılamamış olanlarına da ulaşılarak envanterlerinin çıkarılması “2009-08-16.01-1” kod no’lu bu projenin amaçları arasındadır.

2008 yılında çalışmalar, Çorum-Kastamonu-Amasya çevresinde yürütülmüştür. Çorum-Üçoluk mevkiinde de eski işletme izleri görülmüş, nabit bakır, kuprit ve malahit örnekleri analiz için toplanmıştır.

Kastamonu bölgesinde Küre, Aşıköy, Toykonduk Tepe, Bakibaba Değirmenyeri, Zemberekler Deresi ve Cozoğlu mevkilerinde prehistorik döneme ait uzun süreli madencilik faaliyeti gözlenmiştir. Malahit-azurit cevherleşmeleri, nabit bakır, bakırlı pirit, kalkopirit ve pirit buluntularına rastlanmıştır. Cüraf yığınları, yapılan madencilik faaliyetlerine ilişkin işletme çukurları, fırınlar, seramik parçaları görülmüş, analiz için örnekler alınmıştır. Galerilerden alınan tahkimat parçaları ve ahşap örnekler üzerinde, dönem saptamaya yönelik olarak C14 analizi yaptırılacaktır.

Kastamonu, Hanönü, Cozoğlu köyünde işletme çukurları ile birlikte pek çok sayıda küçük cüraf yığını ile karşılaşmıştır. 19.yy’ın ikinci yarısına kadar tarihlenebilen işletme izleri vardır. Her cüraf yığıntısı üzerinde fırın izlerine rastlanmış, Roma dönemine ait pito parçaları ve yapı kiremitleri bulunmuştur.

Kastamonu, Tosya, Ortalık Beldesinde prehistorik bir galeri keşfedilmiştir. Analiz yapılmak üzere cevher parçaları toplanmıştır. Galeri çevresinde el yapımı seramik ve bir adet cevher kırma taşı bulunmuştur.

Amasya, Gümüşhacıköy, Gümüş Beldesinde, Karlık Tepe, Kale Tepe, Çadır Düzü mevkilerinde yoğun madencilik faaliyeti söz konusudur. Gümüş beldesindeki eski galeri girişleri aralıklarla tekrar tekrar genişletilerek işletilmiştir. Cüraf yığınları ve pasalarla karşılaşmıştır. Osmanlı döneminde önemli bir işletme olan bu bölgede, prehistorik madencilik izleri de mevcuttur. Cevher parçaları, seramik örnekler ve C14 analizi yaptırmak

üzere ağaç hatıl toplanmıştır. Yukarıda sözü edilen bölgelerde yapılan çalışmalar sonucunda 4 km² 'lik detay jeoloji yapılmıştır.

“Çankırı-Çorum Havzasındaki En Büyük Kara Memelisi Olan Baluchteriyum’un ve Eşlik Eden Diğer Omurgalıların Bulgu Yerlerinin Araştırılması ve Bölgenin Paleocoğrafyasının oluşturulması Projesi”

İlk bulgu yeri olan Pakistan dışında, ilk defa Türkiye’de bulunan, Çankırı-Çorum havzasında yaşamış olan ve bilinen haliyle dünyanın en büyük kara memelisi olarak kabul edilen Baluchteriyum’un (Gergedangiller) ortaya çıkarılması, Geç Oligosen’deki paleocoğrafyanın kurulmasında önemli bir katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu bulguların müzede sergilenmesi, uluslararası bilim camiasında MTA Tabiat Tarihi Müzesi’ne olan ilgiyi artıracak gibi bilimsel çalışmalarda da ortak işbirliği sağlayacaktır.

Aynı zamanda bölgenin paleocoğrafik evrimine ışık tutacak paleontolojik, stratigrafik, sedimentolojik çalışmalar yapmak, yeni fosil lokasyonları bulmak, büyük memelilere ve başka gruplara ait fosillerden mümkün olduğunca çok çıkarabilmek, bulunan fosilleri inceleyerek, tanımlamaları yapmak projenin amaçları arasındadır.

2009-08-16.01-3 kod nolu, “Çankırı-Çorum Havzasındaki En Büyük Kara Memelisi Olan Baluchteriyum’un ve Eşlik Eden Diğer Omurgalıların Bulgu Yerlerinin Araştırılması ve Bölgenin Paleocoğrafyasının oluşturulması Projesi” kapsamında 2008 yılında yürütülen arazi çalışmalarında:

Baluchtherium’um da içinde bulunduğu Rhinocerotidae (Gergedangiller) ailesine ait 20 adet fosil parçası bulunmuştur. Ayrıca yeni bir lokalitede Baluchtherium’a ait büyük bir alt çene ve kemik parçaları bulunmuş, bu kemikler alçıya alınarak korunması sağlanarak müzemize kazandırılmıştır. Gergedangiller dışında küçük memelilere ait diş ve kemik parçaları bulunmuştur. Mikro memeli çalışmaları için 2000 ton örnek yıkanmıştır. Manyetostatigrafi yaş tayini için araziden alınan örneklerin bir kısmı Paris Tabiat Tarihi Müzesi’ne gönderilmiştir. Baluchtherium içeren yeni alanların bulunmasına yönelik, 200 km²,lik prospeksiyon çalışması, 75 m stratigrafik kesit ve 163 m sedimentolojik kesit ölçümü yapılmıştır.

2009 yılı içerisinde bu proje ile ilgili olarak 17.06.2009 tarihinden itibaren Kırıkkale çevresindeki araştırmalar başlamış kısa bir prospeksiyon çalışmasından sonra 23.06.2009 tarihinde kazılara başlanmıştır.

Kazı Çalışmaları: Kazı çalışmalarına özellikle Bağdatlı lokasyonunda devam edildi.Bu lokasyonda bulunan Baluchitherium kafasının (130x60 cm boyutunda) etrafı açıldı.kafa alçı kılıf içine alındı.ve 1 Temmuz günü çıkarıldı.Kafa yanında bulunan on kadar Baluchitherium kemik ve dişleri de ya alçı kılıf içine alınarak ya da alınmadan çıkarıldı.Diğer fosil lokasyonu olan Gözükıllı_2 lokasyonunda da birkaç izole omurgalı kemiği bulundu.Ayrıca proje kapsamında 120 km² lik prospeksiyon yapılmıştır.Bu araştırmalar sonucu yeni fosil yerleri bulunmuş ve gelecekte incelenmek üzere programa alınmıştır.Ayrıca bölgedeki mikro memelilerin tespiti çalışmaları da yapılmış ve yaklaşık 10 ton sediman yıkanmıştır.Yine Delice-Evliyali, Gözükıllı-Faraşlı ve İnegazili-Kızılırmak arasındaki bölgelerde prospeksiyon çalışmaları yapılmış ve bu bölgelerde bir çok yerde omurgalı fosil yatakları tespit edilmiştir.Gerekli koordinatlar sonradan araştırılmak üzere alınmıştır.Proje kapsamında kazı çalışmalarına Bağdatlı fosil yatağında devam edilmiş ve bu kazıda Türkiye’de ilk defa bir fosil timsahın kafası, üye kemikleri ve sırt pulları bulunmuş ve gün ışığına çıkartılmıştır.Tüm bu çalışmalar halen devam etmektedir.

Yıl İçinde Yürütülen Diğer Çalışmalar

Mineraloji-Petrografi Biriminde sergilenen örneklerden sistematik mineraloji kapsamında geçici sergi örnekleri hazırlanmıştır. Ayrıca birimimizi tanıtıcı örnekler, broşürler hazırlanmıştır. Örneklerin sistematik mineraloji kapsamında açıklayıcı bilgileri, resimlendirmeleri ve tablolarına ek bilgiler hazırlanmıştır.

Taşınmaz Mal Yönetmeliği kapsamında birimize ait sergi alanında bulunan taşınır kültür varlıklarının sayım ve kayıt işlemleri tamamlanmış, Taşınır İşlem Fişi (TİF) ve Müze Defteri kayıtları oluşturulmuştur.

2010-2011-2012 Yılı Yatırım Programı hazırlanmıştır.

Anadolu Madencilik Tarihi ile ilgili hazırlanan katalog çalışmaları tamamlanmış, yayımlanmak üzere redaksiyon kuruluna gönderilmiştir.

Prehistorya-Prehistorik Aletler, Ankara ve Civarı Omurgalı Fosil Yatakları ve Fosiller ve Minerallerle ilgili kitap çalışmaları yapılmıştır.

Müzenin görev ve sorumluluklarından olan ihbar sahasının değerlendirilmesi ve 2863 sayılı Tabiat ve kültür varlıklarını koruma kanunu kapsamındaki bilirkişilik hizmeti kapsamında ilk altı ay içinde 2 adet ihbar edilen sahada incelemelerde bulunulmuş ve bir adet sahada da “İzmir II Numaralı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

Müdürlüğü” ’nün talebi üzerine, istenen saha üzerinde incelemelerde bulunulmuş ve adı geçen saha ile ilgili görüşümüz ilgili kuruma bildirilmiştir.

Bu kapsamda ;

Ankara ili Şerefli Koçhisar ilçesi, Şerefli Davutlu köyü sakinlerinin göl kenarı ve içinde omurgalı hayvana ait olduğunu zannettiğimiz bazı kemik parçalarının görüldüğü ihbarı ile hemen harekete geçerek ilgili sahada araştırma ve tespit çalışmaları yapılmış ve bunun sonucunda Şerefli Koçhisar Şerefli Davutlu köyünün 7-8 km. kuzeyinde Geçitli mevkiinde Üst Miyosen – Pliyosen yaşlı birimler içersinde geniş bir alanda yaklaşık 30’a yakın çeşitli türde omurgalı fosillerin olduğu tespit edilmiştir.ve bulunan bu fosil yatağının göl kıyısına su içmek amacıyla gelen hayvan sürülerinin tırnakları tarafından tahrip olduğu tespit edilmiş ve bu nedenle adı geçen fosil yatağının araştırılıp ortaya çıkarılması ve müzemize kazandırılması gerekmektedir.

Ayrıca Kızılcıhamam Pelitcik civarındaki bölgede yoğun ağaç fosillerinin tespiti yapılmış ve bu bölgenin korumaya alınarak sit alanı olması ve iskana açılmaması konusunda önerilerimizi belirtmiş durumdayız.

Yine Manisa ili Salihli ilçesi’nde, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Koordinatörlüğü’nde 2863 sayılı yasa kapsamında tespit çalışması yapılan alanlara ilişkin, 5177 sayılı kanunla değişik 2863 sayılı kanunun 7.maddesi gereği görüşümüz istenmiş ve bu konuyla ilgili tespitimizi yaparak gerekli görüşümüzü İzmir II Numaralı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne göndermiş bulunmaktayız.

“Yer Yılı” kapsamında okul örneklerini geliştirme çalışmalara devam edilmiştir.

Zemin katta yer alan örnek arşivinin yeniden düzenlenmesi çalışmalarına tamamlanmış, okul örnek sayısı 38’e çıkarılmıştır.Ülkemizdeki tüm okulların her türlü bilimsel sorularına cevap verilmekte ve örnek hazırlama ve gönderme destek çalışmalarımıza devam edilmektedir.

Örnek hazırlanan okulların listesi:

- 1-Sarıgöl İmam-Hatip Lisesi Manisa
- 2-Zeki Konukoğlu Anadolu Öğretmen Lisesi Bursa
- 3-Dağdibi İlköğretim Okulu Bursa
- 4-700.Yıl Anadolu Lisesi Mersin
- 5-Halide Edip Lisesi Ankara
- 6-İsmail Enderuni İlköğretim Okulu Ankara
- 7-Merkez Atatürk İlköğretim Okulu Muğla
- 8-Bekir Gökdağ Lisesi Ankara

- 9-Karapınar İlköğretim Okulu Yozgat
- 10-Gönen Anadolu Öğretmen Lisesi Isparta
- 11-Necdet Seçkinöz İlköğretim Okulu Ankara
- 12-Akçaabat Anadolu İmam Hatip Lisesi Trabzon
- 13-Zehra Önder İlköğretim Okulu Ankara
- 14-Osmaniye Anadolu Lisesi Osmaniye
- 15-Ali Rıza Özderici Anadolu İmam-Hatip Lisesi Kayseri